

Цей Інформаційний бюлетень містить загальний огляд даних раунду 7 Оцінки умов для повернення (CoRA), проведеного у лютому та березні 2024 року в 858 населених пунктах 284 громад 23 областей. Для отримання повної версії звіту з набором операційних даних надішліть запит на адресу: DTMUkraine@iom.int.

КОНТЕКСТ

За підрахунками МОМ, станом на 15 березня 2024 року в статусі внутрішньо переміщених осіб в Україні залишається приблизно 3 689 000 людей. Водночас, за даними УВКБ ООН, ще 5 974 800 осіб виїхали за кордон.^{2,3} За оцінками МОМ, станом на 15 березня 2024 року приблизно 4 455 000 осіб спонтанно повернулися до звичного місця проживання в Україні (як із місць внутрішнього переміщення, так і з-за кордону) після щонайменше двох тижнів у статусі переселенців. Близько 26% із них повернулися з-за кордону.⁴

Для обґрунтування цільових втручань, спрямованих на зменшення вразливості, яка виникає через погані структурні й соціальні умови в місцевостях, куди повертаються українці, Оцінка умов для повернення (CoRA) надає деталізовані дані про те, куди повертаються переселенці, які з них є найбільш вразливими, та про причини їхньої вразливості.

Рисунок 1. Охоплення раунду 7 Оцінки умов для повернення

Дані на рівні громад і населених пунктів доступні за запитом на адресу DTMUkraine@iom.int.

Мапа 1. Рівень повернення у громадах, оцінених в раунді 7 Оцінки умов для повернення

¹ Дані, що містяться в повній версії звіту і в наборі операційних даних, класифіковано як інформацію з обмеженим доступом згідно з [Класифікацією чутливості даних та інформації УКФС ООН для України](#).

² Міжнародна організація з міграції (МОМ), [Звіт про внутрішнє переміщення населення в Україні \(грудень 2023\)](#).

³ УВКБ ООН.

⁴ Міжнародна організація з міграції (МОМ), [Звіт про повернення населення в Україні \(грудень 2023\)](#).

КЛЮЧОВІ ВИСНОВКИ — ЩО ВПЛИВАЄ НА УМОВИ ДЛЯ ПОВЕРНЕННЯ

ЗАСОБИ ДО ІСНУВАННЯ

- Можливість отримувати засоби до існування та мати роботу є **важливим фактором для повернення**: значна частина осіб, що повернулися, зіткнулася зі складними умовами для працевлаштування після повернення. Так, за даними ключових інформантів (КІ), у 56% населених пунктів спостерігається проблема безробіття: у них мало, вкрай мало або немає жителів, які хочуть, але не можуть знайти нормальної роботи. За оцінками, 26% осіб, що повернулися, проживають у постраждалих населених пунктах.
- У 73% оцінені населені пункти з **дуже важкими умовами для повернення з точки зору наявності засобів до існування**, тобто там, де сільськогосподарська діяльність не відновилася, де мало хто з жителів зміг знайти роботу і де відкрито лише кілька магазинів, повернулося щонайбільше 40% переміщеного населення.
- У понад третині (39%) усіх оцінених населених пунктів рівень тяжкості умов для повернення з точки зору наявності засобів до існування оцінено як середній, насамперед через повільні темпи відновлення ринку праці та промислового сектора, через що можливості для працевлаштування лишаються обмеженими.
- Здатність **забезпечити себе базовими продовольчими і непродовольчими товарами** залишається нагальною проблемою в місцях, куди повертаються люди. КІ в майже чверті оцінених населених пунктів (18%) повідомили, що всі жителі таких населених пунктів або принаймні більшість із них були змушені зменшити споживання предметів першої необхідності та їжі або перейти на менш якісні товари.

ЗРУЙНОВАНЕ ЖИТЛО

- Тяжкість умов для повернення з точки зору масштабів зруйнованого житла було зафіксовано на високому рівні у 48 (6%) населених пунктах у 10 областях, половина з яких розташована у Харківській і Херсонській областях (по 25%).
- Майже половина цих населених пунктів (46%) також зазнавали ракетних ударів, артилерійських і далекобійних обстрілів протягом місяця, що передувало збору даних, що на 10 відсоткових пунктів менше, ніж наприкінці 2023 року.
- Понад три чверті (76%) осіб, що повернулися, проживають у населених пунктах, де до 40% житлового фонду зруйновано внаслідок війни, а 3% осіб, що повернулися (91 000 осіб), проживають у населених пунктах, де понад 40% житлових споруд зруйновано внаслідок війни. Це означає зменшення на 11 відсоткових пунктів частки осіб, що повернулися і повідомляють про значні руйнування житлових споруд (понад 40%).
- Незважаючи на загальне зменшення масштабів пошкодження житлових будинків порівняно з раундом 6, збільшення випадків пошкодження житла зафіксовано в 15 населених пунктах (2% оцінених населених пунктів), причому в основному в Донецькій області (27%). КІ пов'язують це з ескалацією активних бойових дій.
- У 29 населених пунктах (3% оцінених населених пунктів, де було пошкоджено житлові будинки) **пошкоджені будинки не відбудовувалися і не ремонтувалися**. 38% таких населених пунктів розташовані в Харківській області.

ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНІ ТА ДЕРЖАВНІ ПОСЛУГИ

- До 56% осіб, що повернулися до оцінюваних населених пунктів, проживають у місцях, де, за повідомленнями, було пошкоджено школи, 44% проживали в місцях, де, за повідомленнями, було пошкоджено медичні заклади, і 41% проживали в місцях, де, за повідомленнями, було пошкоджено дорожню інфраструктуру.
- Перебої з електро- та водопостачанням торкнулися 10% та 8% населених пунктів відповідно. На сьогодні в цих населених пунктах фіксується від 7% до 9% від загальної кількості повернень (191 000 та 238 000 відповідно). З часу попереднього раунду частка оцінених населених пунктів, в яких КІ повідомили про перебої з водопостачанням, зменшилася вдвічі, що пояснюється збільшенням охоплення, а також можливим прогресом у відновленні водопровідних мереж.

ГРОМАДСЬКЕ ЖИТТЯ

- КІ висловили занепокоєння щодо напруженості в громадах у 26% оцінюваних населених пунктів, що стосується 47% (1 286 000) осіб, що повернулися. Найчастіше такі занепокоєння виникають через розподіл гуманітарної допомоги, соціальної допомоги або схеми компенсацій.
- КІ у прифронтових областях або поблизу них частіше повідомляли про те, що жителі дуже стурбовані напруженістю в громаді, причому найбільше таких повідомлень було зафіксовано в Донецькій, Херсонській, Сумській та Запорізькій областях.
- КІ в 57 населених пунктах (7% населених пунктів) повідомили про те, що жителі виходять з дому лише за необхідності, через що вулиці стають тихими, малолюдними. Більшість із таких населених пунктів розташовані в Сумській області (16, або 28% населених пунктів). Порушення повсякденного життя можна пояснити активізацією бойових дій в області, через що в деяких населених пунктах оголосили про обов'язкову евакуацію.

БЕЗПЕКА І ЗАХИСТ

- До 21% оцінюваних населених пунктів зазнавали ракетних ударів, артилерійських або далекобійних обстрілів протягом місяця, що передувало оцінюванню; в них, за оцінками, проживало 57% осіб, що повернулися (1 566 000 осіб). У майже дві третини населених пунктів із тяжкою ситуацією з безпекою і захистом (37 із 58) повернулося до 40% переміщеного населення. Висока частка повернень до тяжких безпекових умов свідчить про важливість інших чинників, які впливають на рішення про повернення.
- КІ повідомили, що жителям відомо про присутність мін та/або боєприпасів, що не вибухнули, у 14% оцінюваних населених пунктів, розташованих переважно в Харківській, Сумській та Донецькій областях. Роботи з розмінування виконувалися у 65% оцінюваних населених пунктів, де повідомлялося про присутність мін або боєприпасів, що не вибухнули.

МЕТОДОЛОГІЯ

Для отримання деталізованих і практичних даних про умови та остаточність повернень в Україні в Оцінці умов для повернення (CoRA) застосовано методологію багатосекторального оцінювання на рівні населених пунктів (MSLA), що передбачає залучення ключових інформантів (КІ) із місцевих органів влади на рівні населеного пункту або району міста.⁵ Кожен раунд оцінювання триває 45 днів, звіти готуються щоквартально. Раунд 7 охоплював період з 1 лютого по 15 березня 2024 року.

Мом постійно розширювала охоплення дослідження CoRA з кожним раундом, спираючись на систематичну оновлювану кожні 45 днів базу даних про те, куди повертаються та куди ще повертатимуться люди по всій країні. Оскільки переміщення в Україні набуло тривалого характеру, розширене охоплення та перехід від щодвохмісячного до щоквартального оцінювання краще відповідає потребам гуманітарних партнерів та партнерів із відновлення, зосереджуючи увагу на довгострокових рішеннях проблеми переміщення населення.

Щоб зафіксувати увесь спектр умов, які можуть існувати в тій чи іншій громаді, використано цільову вибірку населених пунктів на основі таких критеріїв, як чисельність переміщеного та непереміщеного населення і наявність ключової інфраструктури. У випадку міст КІ визначено для кожного району міста. Після оцінювання тієї чи іншої громади її включають до переліку громад для повторного оцінювання в ході кожного наступного раунду для розуміння динаміки повернень та умов для повернення.

Статистика населення на рівні населених пунктів пройшла перехресну перевірку і триангуляцію на основі даних, зібраних у рамках підготовленої MOM Оцінки мобільності та потреб (MaNA), щоб забезпечити гармонізацію і точність даних про населення у всіх оцінюваннях MOM.⁶ Дані збирають на рівні населених пунктів, а потім агрегують за громадами. Усі показники чисельності населення на рівні громад, а також показники повернень, наведені в CoRA, взяті з даних раунду 6 MaNA (грудень 2023 року). Причиною такої заміни є ширша репрезентативність даних про населення для MaNA, які охоплюють усі громади, а не лише підмножину населених пунктів, оцінюваних для CoRA. Дані про чисельність населення на національному рівні отримано з раунду 15 Опитування загального населення MOM (GPS, грудень 2023 року). Дані про довоєнне населення на рівні громад отримано з Державної служби статистики України (ДССУ).

Критерії для оцінювання умов для повернення розроблено на основі рамки показників Міжнародних рекомендацій щодо статистики ВГПО (IRIS) та Рамкової програми МПК із пошуку довгострокових рішень. Їх адаптовано для створення переліку критичних або мінімальних умов, необхідних для того, щоб повернення стало довгостроковим рішенням проблеми переміщення. Вибрані показники поділено на п'ять тематичних напрямків або «чинників», що впливають на рівень тяжкості умови для повернення (таблиця 1).

ОЦІНКА УМОВ ДЛЯ ПОВЕРНЕННЯ

Кожному секторальному показнику присвоєно оцінку умов для повернення, тобто повідомленої відносної або повної відсутності мінімальних або критичних фізичних і соціальних умов існування, які є сприятливими для остаточної реінтеграції. Наприклад, у ході оцінювання респондентам ставили запитання: «Котра із запропонованих ситуацій найкраще описує звичайне громадське життя у вашому населеному пункті зараз?»

⁵ За винятком Дніпропетровської області, де інтерв'ю проводили з КІ, які не належали до місцевих органів влади, щоб отримати уявлення про основні райони повернення, незважаючи на труднощі з отриманням доступу до обласних органів влади.

⁶ КІ просили оцінити частку осіб, які перемістилися з населеного пункту, а потім туди повернулися, у вигляді відсоткового діапазону (наприклад, 41–60%). Максимальну кількість осіб, що повернулися, розраховують шляхом множення верхнього значення наданого відсоткового діапазону частки повернень на оцінену кількість осіб, які перемістилися з відповідного населеного пункту.

Таблиця 1. Перелік вибраних показників структурних і соціальних умов

ЧИННИКИ	ПОКАЗНИКИ
<p>Засоби до існування</p> 	<ul style="list-style-type: none"> Відновлення сільського господарства (де ця галузь є важливою) Відновлення роботи великих підприємств та галузей промисловості (де це важливо) Відновлення роботи державного сектора Відновлення роботи малого бізнесу, магазинів і ринків Наявність можливостей для працевлаштування Зменшення споживання домогосподарствами предметів першої необхідності та їжі або надання переваги менш якісним товарам
<p>Житлово-комунальні та державні послуги</p> 	<ul style="list-style-type: none"> Доступ до стандартних державних послуг Доступ до карних, правових і судових інституцій Доступ до освіти Доступ до медичних послуг Перебої в постачанні електроенергії Перебої в постачанні води домогосподарствам
<p>Зруйноване житло</p> 	<ul style="list-style-type: none"> Пошкодження чи руйнування житла Відбудова та ремонт пошкодженого чи зруйнованого житла
<p>Безпека і захист</p> 	<ul style="list-style-type: none"> Присутність боєприпасів, що не вибухнули, або мін Активні роботи з розмінування (де вони потрібні) Занепокоєність із приводу присутності збройних сил та ведення бойових дій Ракетні удари, обстріли або інші випадки застосування далекобійної зброї
<p>Громадське життя</p> 	<ul style="list-style-type: none"> Напруженість у громаді, пов'язана з переміщенням чи соціальною допомогою Якість повсякденного громадського життя

- На вулицях повно людей, зайнятих своїми буденними справами, обстановка видається безпечною (**низький рівень тяжкості**)
- На вулицях повно людей, зайнятих своїми буденними справами, але відчувається напруженість (**середній рівень тяжкості**)
- Люди не виходять із дому без крайньої потреби, вулиці практично безлюдні (**високий рівень тяжкості**)

У кожному з оцінених населених пунктів оцінку тяжкості умов для повернення за кожним показником агреговано у формі середнього значення для отримання оцінки умов із точки зору кожного з існуючих чинників. Для кожної громади оцінку тяжкості умов для повернення для всіх оцінених населених пунктів агреговано та зважено на довоєнні показники чисельності населення в кожному з таких населених пунктів.

ПРЕДСТАВНИЦТВО МОМ В УКРАЇНІ

Висловлені в цьому звіті думки належать авторам і не обов'язково відображають погляди Міжнародної організації з міграції (МОМ). Інформація, що міститься в цьому звіті, призначена виключно для загальних інформаційних цілей. Використання позначень та форма подання матеріалу в цьому звіті не має на меті висловити будь-яку думку від імені МОМ щодо правового статусу будь-якої країни, території, міста чи населеного пункту, їхньої влади, кордонів чи адміністративних меж. Усі мапи в цьому звіті призначені лише для ілюстративних цілей. Використані на ній кордони та назви не слід тлумачити як підтвердження чи визнання будь-яких позицій із боку Міжнародної організації з міграції. Жодна частина цієї публікації не може бути відтворена, збережена чи передана в будь-якій формі або будь-якими засобами — електронними, механічними, шляхом фотокопіювання, запису чи будь-яким іншим чином — без попереднього письмового дозволу видавця.

© 2024. Міжнародна організація з міграції (МОМ). Усі права захищені.

